

De roep om ‘de burger’ en ‘de maatschappij’ als one-size-fits-all aanpak

Caelesta Braun is hoogleraar bestuurskunde en burgermaatschappij en was als auteur en eindredacteur betrokken bij de bundel ‘Lijdelijk toezien? Onafhankelijk toezicht in de democratische rechtsstaat’.

De roep om samenwerking met burgers en maatschappij is groot. Maar deze roep om ‘de burger’ en ‘de maatschappij’ lijkt daarbij wel te verworden tot een **one-size-fits all aanpak**. U weet wel, zo’n trui die iedereen past, want het rekt altijd wel een beetje mee. Ga maar na:

- *Samenwerking met burgers en maatschappij* zou toezicht responsiever maken, want daardoor zou toezicht meer tegengeluid en vooral meer divers geluid vanuit de samenleving kunnen meenemen;
- *Samenwerking met burgers en maatschappij* zou toezichthouders up-to-date houden, want burgers en maatschappelijke organisaties beschikken over de expertise, kennis en weten welke belangen er spelen;
- *Samenwerking met burgers en maatschappelijke organisaties* zou toezichthouders helpen om misstanden in de samenleving snel op te sporen, de burger en maatschappij als een soort brandalarm dus;
- En *samenwerking met burgers en maatschappelijke organisaties* wordt gezien als belangrijk tegenwicht voor een al te grote sector of (economische) belangen.

Dus samenwerken met burgers en maatschappelijke organisaties zou toezichthouders helpen om én responsiever te zijn, én effectiever toezicht te houden, én bij te dragen aan een betere monitoring én bovendien het publieke belang te waarborgen. *One size fits all* dus.

Geen wonder dat we de online consultaties, keukentafelgesprekken, adviespanels, stakeholderontbijten, nieuwjaarsbijeenkomsten, hackatons, inspraakavonden, en dialoogsessies met ‘de burger’ en ‘de maatschappij’ als paddestoelen uit de grond zien schieten.

De vraag is alleen: werkt dat?

Ik denk maar ten dele. Of scherper gesteld: ik denk het niet, of in ieder geval niet goed genoeg.

Hoe komt dat?

Mijns inziens komt dat omdat al deze samenwerkingsvormen een paar zaken gemeen hebben die het publieke belang dreigen te laten ondersneeuwen (uitzonderingen natuurlijk daargelaten);

1. ze worden vaak als afzonderlijke processen georganiseerd. Dat betekent niet er geen zinvolle inbreng wordt opgehaald, maar het betekent vaak wel dat deze inbreng relatief los staat van specifieke besluitvorming of dossiers. Ik vergelijk het vaak met de afstemming van Europese regelgeving en besluitvorming zoals die lang

plaatsvond: weggezet in een afdeling Europa terwijl het merendeel van de vraagstukken een Europese dimensie heeft.

2. Als tweede kenmerk, zet een scala aan dialoogsessies vaak iedereen als gelijkwaardige partij aan tafel. Iedereen dezelfde stoel, wel zo eerlijk. En dat is een mooi uitgangspunt, maar dit werkt vaak maar ten dele in de praktijk. De inbreng die goed georganiseerde belangenorganisaties of grote ondernemingen meenemen is vaak van technisch hoogstaande kwaliteit, to-the-point, helder verwoord. Een hapklare maaltijd. De inbreng van veel burgers en kleinere maatschappelijke organisaties is net zo relevant en gaat vaak over de negatieve gevolgen en wensen over hoe het anders zou kunnen. Meestal niet zo hapklaar dus, om mee te nemen in de besluitvorming. En dit kost meer tijd omdat het een vertaalslag vereist voor een afweging bij de besluitvorming. Dat betekent dat dezelfde stoel aan de onderhandelings- of keukentafel geen garantie biedt voor evenwichtige inbreng en, belangrijker, evenredige afweging daarvan.

Dus door het net wijd uit te gooien voor ‘de burger’ en ‘de maatschappij’ lijkt men paradoxaal genoeg, vaak naast het publieke belang te vissen.

De prangende laatste vraag die ik hier stel is dan: hoe verder?

Ik geef twee suggesties:

1. Durf samenwerking met burgers en maatschappelijke organisaties écht passend vorm te geven: dus experimenteer niet alleen met verschillende vormen maar integreer deze bij specifieke dossier of besluitvormingstrajecten. Meer maatwerk dus.
2. En organiseer intern ruimte en tijd voor een vertaalslag van de inbreng die niet hapklaar op de keukentafel komt maar wél minstens zo relevant is.

Dat is lastig en vergt denkwerk en innovatieve werkvormen, maar zou het niet moeten tegenhouden. Zoals Obama al eens zei “[there’s] no point in doing easy stuff”.

Deze tekst is uitgesproken tijdens de lancering van de bundel ‘Lijdelijk toezien? Onafhankelijk toezicht in de democratische rechtsstaat’.